

Special Theater Eenakter Road Show

Op het toneel is iedereen gelijk

Een inclusieve kunstwereld is de ultieme droom van Tine Veldhuizen, directeur van stichting Special Arts. Zodat ook mensen met een beperking hun talent zichtbaar kunnen maken in het theater. Met de *Special Theater Eenakter Road Show* is daarvoor een eerste fundament gelegd. Actrice Joan Nederlof trok op met een van de groepen en was onder de indruk van de onderlinge verbondenheid. **Door Bea Ros**

Alles begint met kijken. Tine Veldhuizen hoorde het actrice Cecile Heuer zeggen en ze merkt steeds vaker hoe waar die woorden zijn. "Inclusiviteit, zelf spreek ik liever van gelijkwaardigheid, komt er niet als je elkaar nog nooit hebt gezien. Het begint dus met ontmoeting."

Precies dat was het uitgangspunt van de *Special Theater Eenakter Road Show*. Hiervoor koppelden Veldhuizen en haar collega's van Special Arts professionele theatermakers aan theatergroepen voor mensen met een (verstandelijke) beperking. De groepen kregen begeleiding bij het spelen van een eenakter. Uiteindelijk stonden er afgelopen najaar achttien theatergroepen te schitteren op het podium. Actrice Joan Nederlof (theatergezelschap mugmetdegoudentand) is een van de professionals die een tijdje optrok met een groep, in haar geval Flexibel uit Purmerend. Die wilde een eenakter maken over *Ja zuster, nee zuster* in coronatijd, met een prikparty. "Eigenlijk hadden ze mij helemaal niet nodig", zegt Nederlof lachend. "Ze werken al met een professionele regisseur en dramadocenten."

Ze keek mee met repetities en verzorgde op verzoek van de groep een workshop slapstick. Maar belangrijker dan de overdracht van de fijne kneepjes van het vak was de kennismaking over en weer. "Ik ben het bruggetje tussen Flexibel-acteurs en de Mug, tussen mensen met en zonder beperking."

Van huis uit is Nederlof al vertrouwd met de wereld van mensen met een

Tine Veldhuizen:
"Ik kijk naar wat er allemaal wél kan"

beperking. Haar broer, de in april overleden acteur Aat Nederlof, had het downsyndroom. Toch was ze verrast door dit project. "Ik wist niet dat zoveel mensen met een beperking toneel spelen in speciale theatergroepen. Mijn broer werkte in het reguliere circuit, maar hij was de uitzondering. Regulier en speciaal, dat zijn nog gescheiden werelden en ik denk dat we meer naar combivormen toe moeten gaan. Want je publiek lijkt vaak op jou en daardoor blijf je in je eigen bubbel spelen."

Eyeopeners

Met de *Special Theater Eenakter Road Show* wilde Special Arts een bijdrage leveren aan de *Agenda inclusieve podiumkunsten*. "Onze doelstelling is om mensen met een beperking kansen te geven om mee te doen aan kunst en hun talenten te ontwikkelen en te tonen", vertelt Veldhuizen. Voor mensen met een beperking kent toneelspelen diverse uitdagingen. Tekst onthouden is voor de meesten bijvoorbeeld echt moeilijk. Maar dat kun je omzeilen of vergemakkelijken. Bijvoorbeeld door meer te werken met improvisatie of door bewegingen te benutten als geheugensteuntjes. Nederlof zag hoe Flexibel con-acting benutte, een door hun regisseur Henriëtte ter Riet uitgevonden spelvorm waarbij twee mensen, met en zonder beperking, dezelfde rol spelen. "Dan zie je twee zusters Clivia op het podium. Dat werkt als een trein, zo kun je stappen zetten die anders niet mogelijk zouden zijn." Dat levert misschien ander theater op dan we gewend zijn. Maar, zo stelt Nederlof:

THEATERGROEP FLEXIBEL TIJDENS DE SPECIAL THEATER EENAKTER ROAD SHOW. FOTO ILSE WANNER

"Theater is gewoon een vloer en daar kun je doen wat je wil. Er zijn geen regels." Talitha Stijnman, zakelijk leider bij de Mug, vult aan: "In een mengvorm zou je ruimte moeten geven aan wat mensen met een beperking aan eigenheid inbrengen. Dus niet dat zij moeten meedraaien in hoe wij vinden dat het hoort." Beiden noemen als kracht van deze spelers hun authenticiteit en spontaniteit op het podium. Nederlof: "Bij de Mug zijn we vaak bezig met wat er gaande is in de wereld, we maken vrij intellectueel theater. Maar je zou er ook gevoelsmatiger of plotmatiger mee kunnen omgaan. Of meer beweging en zang benutten." Beiden waren onder de indruk van de enorme verbondenheid en openheid die ze zagen in de groep. Ze voelden zich direct opgenomen. "Dat wij-gevoel mis ik soms zelf wel een beetje", zegt Nederlof. "Onze samenleving is zo individualistisch. De *Road Show* was ook in die zin een waardevolle ervaring." Omgekeerd waren er ook eyeopeners voor de vaste artistiek begeleiders van groepen. "Die hebben altijd een zorgpet op", vertelt Veldhuizen. "Dat betekent dat ze soms terughoudend zijn om dingen van spelers te vragen. De professional van buiten kijkt puur artistiek en zegt bijvoorbeeld gerust: dat doen we nog een keer overnieuw."

Talitha Stijnman:
"Het systeem is hier nog niet op ingericht"

amateurkunst. Je kunt wel terecht bij welzijnsopjes, maar eigenlijk is het vreemd dat het culturele systeem hier nog niet op is ingericht, terwijl inclusiviteit juist ook een opdracht vanuit de overheid is." Haar tip aan Veldhuizen was de fondsen en gemeenten uit te nodigen voor de landelijke finaledag om kennis met elkaar te maken. "Ik heb er te weinig gezien", zegt Stijnman. "Een gemiste kans, dit is waar gemeenten en fondsen meer tijd voor vrij moeten willen maken."

Ultieme droom

Dankzij de *Road Show* hebben Nederlof en Stijnman oog gekregen voor de grote groep collega's. "Een mooie volgende stap

zou zijn om het verder open te breken en meer overlap te krijgen, in publiek en acteurs", zegt Nederlof. Heel concreet denken ze er nu bijvoorbeeld aan om de toneelmeeester van Flexibel een paar dagen mee te laten lopen met de productie van de Mug. Ook Veldhuizen denkt alweer verder: Ze wil de zorginstellingen beter meenemen in de projecten en hu n de opbrengst en kracht van deelname aan kunst laten zien. Studenten van kunstvakopleidingen laten zien dat hun wereld groter is dan ze denken. En meer reguliere podia interesseren voor deze doelgroep. Ze noemt het Haagse Parktheater als voorbeeld: dat heeft Carte Blanche, een theatergroep voor mensen met een beperking, als huisgezelschap. "Hoe mooi zou het zijn als je in elke regio een schouwburg hebt met zo'n huisgezelschap?" Haar ultieme droom is dat Special Arts overbodig wordt en inclusief denken vanzelfsprekend. Ze verwijst naar wat actrice Loes Luca een speler hoorde zeggen tijdens de slotdag: *Op het toneel is iedereen gelijk*. Tegelijkertijd is iedereen verschillend en die verscheidenheid is mooi. Durven kijken naar elkaar en nieuwsgierig zijn naar elkaar, zonder normen in je hoofd van waar iets aan zou moeten voldoen, ja, dan ben je echt inclusief."

FOTO RONALD PILOT

Tine Veldhuizen is directeur van **Special Arts Nederland** en zet projecten op rondom beeldende kunst, poëzie en podiumkunsten voor mensen met een verstandelijke, psychische of lichamelijke beperking. Art-Jan de Vries (Artertainment) was de artistiek inhoudelijke partner van de *Road Show*.

FOTO MARTINE STIG

Joan Nederlof is actrice en medeoprichter van theatergezelschap **mugmetdegoudentand** (1985). Voor haar rol in tv-serie *Hertenkamp* ontving ze onder meer een Gouden Kalf (2001). Daarnaast is ze scenarioschrijfster.

FOTO MARTINE STIG

Talitha Stijnman is de zakelijk leider van mugmetdegoudentand.

Meer weten over kunstbeoefening door mensen met een beperking? Kijk voor projecten, best practices en tips op specialarts.nl en op lka.nl/tax/mensen-met-een-beperking.

FOTO FLICKR/JOE COYLE

Enquête tien- en vijftienjarigen

De internationale Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), een samenwerkingsverband van 38 landen, hield een internationale enquête naar de sociale en emotionele vaardigheden (SSES) van leerlingen van tien tot vijftien jaar. Hoe houden deze verband met individuele, gezins- en schoolkenmerken? Hoe ziet de bredere beleids- en sociaaleconomische context eruit? Hoe kunnen bestuurders en docenten deze vaardigheden monitoren en bevorderen? SSES verzamelde informatie over de schoolcijfers in drie vakken: lezen, wiskunde en kunst, samen met de resultaten van een korte cognitieve vaardighedentest die bij de deelnemende leerlingen werd afgenomen. Onder de loop lagen onder meer steden als Moskou, Bogota, Helsinki en Ottawa. In Nederland werd niet geënkquêteerd.

In het hoofdstuk over kunst wordt geanalyseerd hoe de creativiteit en nieuwsgierigheid van leerlingen zich verhouden tot andere sociale en emotionele vaardigheden, de achtergrond, hun gedrag en hun resultaten. Enkele bevindingen:

- Het niveau van creativiteit en nieuwsgierigheid was significant lager bij vijftienjarigen dan bij tienjarigen, wat wijst op een afname van creativiteit als kinderen de adolescentie ingaan.
- Vijftienjarige leerlingen die zichzelf als zeer creatief beschouwden, beschreven zichzelf ook als leergierig om nieuwe dingen te leren en als volhardend.
- Deelname aan buitenschoolse sport- en kunstactiviteiten ligt lager bij vijftien- dan bij tienjarigen. Deelnemers aan naschoolse kunstactiviteiten rapporteerden hogere niveaus van creativiteit, vooral onder vijftienjarigen.
- Het percentage tienjarige deelnemers aan kunstactiviteiten buiten school varieerde van 71 procent in Bogota tot 46 procent in Daegu (Zuid-Korea).